

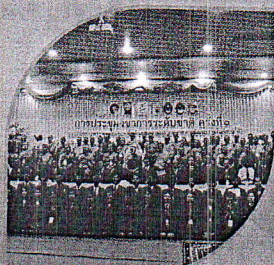
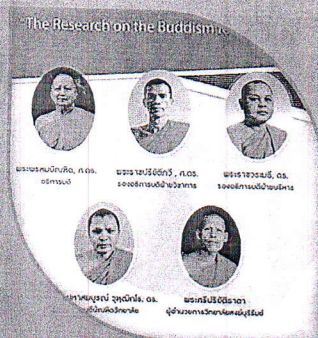
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College

รายงาน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑

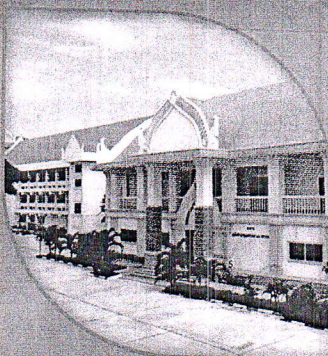
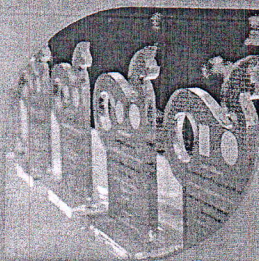
Proceedings

“การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอีสานใต้”

The Research on the Buddhism for Development of Cultural Diversity in Sount Isan

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐

สถาบันเจ้าภาพร่วม Co-Hosts

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลตีหลวง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา พระปลัดอริวัฒน์ อริวฑฒโน (หมื่นจร)	๒๐๗
ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พระสุเชษฐ์ จันทมโม	๒๑๙
ศึกษาการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสุกสูตร พระคัมภีร์เทพ ธมมิโก	๒๓๐
การพัฒนาศักยภาพนักเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ พระครูปริยัติคุณรังษี, ดร.	๒๓๗
งานแห่นาหะจวบประจำปี : ที่มีต่อปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอลำโรงท่า จังหวัดสุรินทร์ ผศ.กาญจน์นัท แสงมาศ	๒๔๙
พระสงฆ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร	๒๖๒
การจัดการกองทุนสวัสดิการกลุ่มสังฆะสมทรัพย์ตามแนวพุทธของวัดในจังหวัดพิษณุโลก พระครูสุเมณฑธรรมธาดา, ดร. และคณะ	๒๗๓
รูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย พระครูศรีปัญญาวิกรม, ดร. และคณะ	๒๘๒
ศึกษาการละสังขโยชนในลำดับแห่งการบรรลุนิพพานในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธบุตร ชวโน (วรมูลย์)	๒๙๓
ผลสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาโรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา : โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา นายสิทธิชัย แผ่นทอง	๓๐๑

รูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย An Educational Form of Pali Study Programme in Thai Society

พระครูศรีปัญญาวิกรม, ดร. และคณะ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย ๒) เพื่อเสริมสร้างรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย การทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูสอน นักวิชาการศึกษาผู้เกี่ยวข้องรวมถึงคฤหัสถ์ผู้เรียนบาลี สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดโมลีโลกยาราม และสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดสามพระยา จำนวน ๒๕ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษาพบว่า ผลกระทบต่อการเรียนการสอนบาลีศึกษาปัจจุบัน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านครูสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแรงจูงใจ ๕) ด้านตัวของผู้เรียน ๖) ด้านสถานที่เรียน และ ๗) ด้านการวัดผลและประเมินผล จากการสัมภาษณ์พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านครูสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแรงจูงใจ ไม่พบปัญหาแต่อย่างใด ส่วนปัจจัยที่สมควรนำมาพิจารณาเพื่อสร้างเสริมรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในด้านตัวผู้เรียน ด้านสถานที่เรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล

๒. มีการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทยเป็น ๖ แบบ แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องจำนวน ๒๐ รูป/คน พบว่า รูปแบบที่ ๔ เป็นที่พึงพอใจและเหมาะสมที่สุด โดยมีรายละเอียด คือ การสอบวัดผลประเมินผลวิชาบาลีไวยากรณ์กำหนดแยกออกเป็น ๗ ข้อ เน้นการสอบเก็บคะแนนแบบสะสม โดยสามารถออกข้อสอบเป็นปรนัยได้ ส่วนวิชาแปลมคธเป็นไทยควรแบ่งการสอบออกเป็น ๒ ส่วน ระยะเวลาการทดสอบวัดผลควรเป็น ๑ ปี การทดสอบสามารถทำได้ ๒ ครั้ง และควรกำหนดการสอบทุก ๖ เดือน

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, บาลีศึกษา

Abstract

This research "An Educational Form of Pali Study Programme in Thai Society" has 3 research objects; 1) to study of problem and obstacle of education of Pali study in Thai society, 2) to support the educational form of Pali study programme in Thai society and 3) to present the educational form of Pali study programme in Thai society. This research is documentary survey.

*อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

and interviews principle of educational institute, manager of educational institute, teacher, scholar, secular student, including to Pali study monastery institutes named Wat Molilokayarama and Wat Samphraya. Those are 25 samples.

The result of research shows as follows;

1. The problem and obstacle of education of pali study finds that the impact of education of Pali study in present is 1) curriculum, 2) teacher, 3) educational technology, 4) educational activity and motivation, 5) student, 6) building and 7) evaluation. To interview with representative samples finds that there are problems with curriculum, teacher, educational technology and educational activity and motivation. Some conditions for support an educational form of Pali study programme are student, building and evaluation.

2. 6 forms of Pali study programme were made for Thai society in present. Then those forms interviews to scholars and relation people. Those are 20 samples. The result finds that the fourth form was chosen for the most interesting. The detail of the fourth form is the evaluation for Pali grammar should divide into 7 points. The test should be cumulative point. Also, this test should be objective. The subject for translation Pali into Thai should be divided into 2 parts and the test period should be annually. The test can take an exam 2 times and the test should be make 6 moths.

Keywords: Educational Form, Pali Study

บทนำ

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่สำคัญในการรักษาไว้ซึ่งคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะในครั้งที่พระองค์ทรง
พระชนม์อยู่ ทรงใช้ภาษาของชาวมคธ คือภาษาที่รู้จักกันในปัจจุบันว่าภาษาบาลี พระสาวกทั้งหลายได้ใช้ภาษา
พระเรียนและทรงจำคำสั่งสอนของพระองค์ด้วยการส่งสอนต่อกันด้วยปาก เมื่อพระองค์ดับขันธปรินิพพานแล้ว
พระสาวกทั้งหลายได้แบ่งกันทรงจำด้วยวิธีที่เรียกว่า มุขปาฐะ พระสาวกทั้งหลายได้ประชุมกันตรวจสอบคำสั่ง
สอนที่ทรงจำมานั้นตามเหตุที่เกิดขึ้นซึ่งเรียกว่าสังคายนาจนกาลเวลาผ่านไปเกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางบ้านเมืองที่
พระสาวกพบถึงความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา พระสาวกทั้งหลายเห็นว่าจะหาผู้ที่ทรงจำคำสั่งสอน
พระธรรมมุขปาฐะได้น้อยลง จึงมีความเห็นร่วมกันให้จารึกคำสั่งสอนเป็นลายลักษณ์อักษรลงบนใบลาน และ
พระสงฆ์จึงมาจนกระทั่งได้รับการจัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ภาษาบาลีนี้มีท่านผู้ใดให้ความหมายว่า “ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน” หรือ “ภาษาที่รักษาพุทธ
พระธรรมวินัย” ได้ให้ความหมายของภาษาบาลีว่า เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เทศนาสั่งสอน

ภาษาบาลี (บาลี) ๑/๗๕-๗๘, สารคดี, ภูเก็ต (ไทย) ๑/๘๗, ๙๑.

๑๒๕๕, ความจำเป็นของการเรียนภาษาบาลีในการศึกษาพระพุทธศาสนา, โครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษาของศูนย์พุทธศาสน

๒๕๕๕.

๒๕๕๕ (ฉบับที่ ๒) อปสโม, สัททนต์สุดตมาสา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๕๕), คำนำ.

๒๕๕๕ (พล อากาศโร), ภาษามคธ-ภาษาบาลี, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๒.

เวไนยสัตว์ทั้งหลายเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นสื่อกลางในการประกาศพระพุทธศาสนา, พระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย^{๓๓๘} ได้ให้ความหมายคำว่า ภาษาบาลี ไว้ว่า เป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ มีวิเคราะหว่า อตถ ปาติ รุกขัตติ ปาลี แผลความว่า เรียกว่าเป็นบาลี เพราะคงไว้ คือรักษาไว้ซึ่งเนื้อความ (พุทธพจน์) พระสุธีธรรมานุวัตร^{๓๓๙} ได้ให้ความหมายของภาษาบาลีว่า เป็นภาษาที่ใช้บันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร และรังษี สุนนท์^{๓๔๐} ได้ให้ความหมายของภาษาบาลีว่าเป็นภาษาที่ทรงไว้ซึ่งคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกทั้งหลายรวบรวมไว้ปรากฏเป็นพระไตรปิฎกของคณะสงฆ์และเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงพระธรรมเทศนา

การศึกษาบาลี จึงมีความสำคัญต่อคณะสงฆ์มาก เพราะเป็นภาษาบันทึกพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน หรือเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์เอาไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อนจากคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งรวมอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาบาลีจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญของพระศาสนา เป็นการศึกษาถึงภาษาที่มาจากหลักคำสอนซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้ จึงเท่ากับดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วยให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขอบเขตศึกษาวิจัย ดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเอกสาร

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนการสอนบาลีสำหรับคฤหัสถ์ และสัมภาชนิเจ้าสำนักเรียน/ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักวิชาการผู้เกี่ยวข้อง และคฤหัสถ์ผู้เรียนบาลี ๒ สถาบัน คือวัดโมลีโลกยาราม วัดสามพระยา และนักวิชาการผู้เกี่ยวข้องกับบาลี จำนวน ๒๕ รูป/คน

๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษา วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาที่เหมาะสมในสังคมไทย

๓. ด้านพื้นที่ ได้แก่ วัดโมลีโลกยาราม และวัดสามพระยา

๔. ด้านกลุ่มประชากรที่จะศึกษา

๑) วัดโมลีโลกยาราม อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประชากรและ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าสำนักเรียน/ผู้บริหารโรงเรียน/ครูผู้สอน นักเรียนคฤหัสถ์ อุบาสก และอุบาสิกา จำนวน ๑๕ รูป/คน ได้แก่ ๑) เจ้าสำนักเรียน/ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑ รูป ๒) ครูผู้สอน จำนวน ๓ คน และ ๓) ผู้เรียน จำนวน ๑๒ คน

๒) วัดสามพระยา เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าสำนักเรียน/ผู้บริหารโรงเรียน/ครูผู้สอน ผู้ลงเรียนภาษาบาลีที่วัดสามพระยา นักเรียนคฤหัสถ์ อุบาสก และอุบาสิกา จำนวน ๔ รูป/คน ได้แก่ ๑) ผู้บริหารโรงเรียน/ครูผู้สอน จำนวน ๑ คน และ ๒) ผู้เรียน จำนวน ๒ คน ๓) บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบาลี และหรือเป็นผู้ที่สนใจศึกษาภาษาบาลี ได้แก่ บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับบาลีศึกษา

^{๓๓๘} มหามกุฏราชวิทยาลัย, สมณปาสาทิกา นาม วินยฎถาย อตถโยชนาย ปโม ภาโค, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓.

^{๓๓๙} พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริวัฒนะ), บาลีคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๖.

^{๓๔๐} รังษี สุนนท์, อักษรเขียนภาษาบาลี, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘๕.

นักวิชาการ นักเรียนคฤหัสถ์ อุบาสก และอุบาสิกา จำนวน ๖ รูป/คน อาทิ สำนักเรียนวัดชนะสงคราม วัดมเหยงค์ มหาบาลีวิทยาลัย บ้านอารีย์ เป็นต้น ได้แก่ ๑) ครูผู้สอน จำนวน ๑ คน และ ๒) ผู้เรียน บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับนักวิชาการ จำนวน ๕ คน

๕. เครื่องมือการวิจัย ในงานวิจัยนี้จะมีการสร้างเครื่องมือวิจัย ๒ แบบ คือ

๑) แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองก่อน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเบื้องต้นก่อน เมื่อได้รับคำแนะนำจึงได้นำมาแก้ไข และได้ทดลองสัมภาษณ์เบื้องต้น เมื่อพบข้อผิดพลาดจึงได้นำกลับมาแก้ไขอีกครั้ง จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ใหม่แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์

๒) แบบสอบถามคัดเลือกรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบาลีคัดเลือก

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และได้จากการสอบถามคัดเลือกรูปแบบโดยวิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์

๗. ด้านสถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยในเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในสังคมไทยนี้ มุ่งที่จะศึกษาในเรื่องรูปแบบโครงสร้าง ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นปัจจัยในการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษา ดังนี้

๑. ศึกษาวิวัฒนาการเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนบาลีศึกษาในปัจจุบัน

๒. ศึกษานโยบาย แนวคิดและขบวนการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษาในปัจจุบัน

๓. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด วางแนวทางการจัดการและสร้างรูปแบบโครงสร้างของการเรียนการสอนบาลีปริยัติธรรมตรีบาลีศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนบาลีศึกษาที่เหมาะสมได้มาตรฐานและมีศักยภาพต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษา

๒. ทำให้ทราบแนวทางการเรียนการสอนบาลีศึกษาที่เหมาะสมในสังคมไทย

๓. ทำให้ได้รูปแบบโครงสร้างของการเรียนการสอนบาลีศึกษา ที่เหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธพจน์ มิให้คลาดเคลื่อนที่รู้จักว่าพระสัทธรรมปฏิรูป

ดังนั้น ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท จึงได้รักษาภาษาบาลีไว้ โดยการสนับสนุนให้พระ

ภิกษุสามเณรศึกษาภาษาบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นการศึกษาดั้งเดิม ที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน มีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติ และเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรเพื่อรับใช้พระศาสนา ^{๓๔๑}

การศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักสูตรบาลี ในปัจจุบันมีผู้เรียนอยู่ ๒ กลุ่มหลัก คือ

๑. พระภิกษุสามเณร ฝ่ายรับผิดชอบในการจัดสอบ ซึ่งเรียกว่า “สอบบาลีสนาทมหลวง” คือกองบาลีสงฆ์ กัดแผนกบาลี ในปัจจุบัน พระพรหมโมลี (สุชาติ ฐมมรตโน ป.ธ. ๙) วัดปากน้ำ ^{๓๔๒} ดำรงตำแหน่งแม่กองบาลีสนาทมหลวง หลักสูตรการศึกษาแบ่งออกเป็น ๙ ประโยค เรียกว่าเปรียญธรรม เขียนย่อว่า ป.ธ. เช่น พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ ประโยค ๖ ก็เขียนว่า ป.ธ. ๖ ถ้าสอบได้ประโยค ๙ ก็เขียนว่า ป.ธ. ๙ เป็นต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีพระราชบัญญัติกำหนดให้ผู้สอบผ่าน ป.ธ. ๙ มีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรี

๒. คฤหัสถ์ เรียกว่าบาลีศึกษาใช้ตัวย่อว่า บ.ศ. เช่น บาลีศึกษา ๙ ประโยคเขียนย่อว่า บ.ศ. ๙ ผู้รับผิดชอบในการจัดสอบบาลีศึกษากลุ่มนี้คือ สภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ยังไม่ปรากฏว่าได้มีพระราชบัญญัติกำหนดให้ผู้สอบ บ.ศ. ๙ มีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรี แต่ทั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็รับผู้จบ บ.ศ. ๙ เข้าเรียนต่อในระดับปริญญาโทแล้ว

บาลีศึกษา : การศึกษาบาลีสำหรับคฤหัสถ์

บาลีศึกษาได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีการประชุมระหว่างสงฆ์ไทยทั้ง ๒ นิกาย คือ มหานิกาย และธรรมยุต ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยมีสมเด็จพระสังฆนายก คือ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นประธานต่อจากสมเด็จพระสังฆราช (พระสังฆราชกิตติโสภณ สถิต ญ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม) ซึ่งเสด็จมาทรงเป็นประธานในพิธีเปิดประชุม การประชุม ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในครั้งนั้น ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการให้คฤหัสถ์สอบบาลีได้

ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๖ ที่ประชุมกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมีสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย และนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้มีการสอบบาลีศึกษาสำหรับคฤหัสถ์โดยใช้หลักสูตรเหมือนการสอบเปรียญธรรมของคณะสงฆ์และให้เรียกว่าบาลีศึกษาชั้นประโยค ๓-๙ สำหรับผู้ที่สอบได้ในชั้นประโยคนั้น ๆ ในเบื้องต้น การสอบบาลีศึกษา ตั้งต้นที่ชั้น ประโยค ๓ (คือรวมหลักสูตรประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๓ ของพระภิกษุมาเป็นการศึกษาชั้นแรกของบาลีศึกษา) จนถึงชั้นประโยค บ.ศ. ๙ (แต่ในปัจจุบัน ได้ปรับให้เหมือนการศึกษาของพระภิกษุมากขึ้น คือ มีการสอบชั้นประโยค ๑-๒ ด้วย) โดยให้เป็นหน่วยงานด้านการศึกษาของมหามกุฏราชวิทยาลัย เช่นเดียวกับสภาการศึกษา และมีสนามสอบจัดขึ้นเพียงแห่งเดียว คือ ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา ซึ่งต่างจากการสอบบาลีสนาทมหลวงของพระภิกษุสามเณร ที่มีสนามสอบหลายแห่งทั่วประเทศและทั่วภูมิภาคที่จัดสอบในชั้นต้น ส่วนชั้นสูงจัดสอบสนามส่วนกลางในกรุงเทพมหานคร

^{๓๔๑} พระธรรมปัญญาภรณ์, ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ หจก. สดาร์กรุ๊ป, ๑๙๙๕), หน้า ๒๕๑.

^{๓๔๒} พระพรหมโมลี (สุชาติ ฐมมรตโน ป.ธ. ๙) วัดปากน้ำ ดำรงตำแหน่งแม่กองบาลีสนาทมหลวง รูปที่ ๘ ในปี ๒๕๕๘ ต่อจากสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า คณาจารย์ (ช่วง วรปญฺญ).

ต่อมาทางมหาเถรสมาคม ได้มีมติ ที่ ๓๓๙/๒๕๕๗ มติมหาเถรสมาคม ^{๓๔๓} (เป็นการประชุมครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗) ให้ความเห็นชอบให้การเรียนการสอนและการสอบบาลีศึกษา ขึ้นตรงต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นผลให้การศึกษบาลีของคฤหัสถ์อยู่ภายใต้การกำกับของสนามหลวงแผนกบาลี ซึ่งเป็นหน่วยงานการศึกษาของคณะสงฆ์ ^{๓๔๔}

ปัจจุบันมีแม่ชีและอุบาสกอุบาสิกา (หญิงที่มีชีแม่ชี) จบการศึกษาชั้น บ.ศ. ๙ แล้วจำนวน ๓๓ คน เป็นแม่ชี ๒๔ คน และอุบาสก ๑ คน อุบาสิกา ๘ คน ^{๓๔๕}

การศึกษบาลีของคฤหัสถ์เป็นเรื่องที่นำศึกษาและควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้มีการศึกษบาลีกันอย่างกว้างขวางในหมู่พุทธศาสนิกชนทั่วไปและเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพราะเมื่อเรียนรู้เข้าใจบาลีแล้วย่อมศึกษาพระพุทธศาสนาได้โดยตรงจากคัมภีร์ต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง ถือเป็นความช่วยเหลือรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบไปด้วย

พุทธศักราช ๒๕๕๘ ได้โอนคฤหัสถ์มาสอบบาลีสนามหลวง พร้อมกับพระภิกษุสามเณรเป็นครั้งแรก โดยให้ข้อสอบชุดเดียวกัน สอบวัน สถานที่ และเวลาเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคฤหัสถ์ ให้ความรู้เท่าเทียมกันและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ

จากการดำเนินการวิจัย โดยลงพื้นที่และสอบถามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักวิชาการผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งคฤหัสถ์ผู้เรียนบาลี สำนักเรียนพระปริยัติแผนกบาลีวัดโมลีโลกยารามและวัดสามพระยา ได้พบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ หลายประการทั้งในด้านการจัดการสอบ การสมัครสอบ ปัญหาเรื่องผู้สมัครซึ่งไม่มีสังกัดไม่อาจจะสมัครสอบได้ และบางท่านได้สมัครสอบที่ต้นสังกัดแล้ว เมื่อถึงวันสอบปรากฏรายชื่อจึงไม่อาจเข้าสอบได้ทำให้เสียเวลาไปอีกหนึ่งปี นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการเตรียมความพร้อมบุคลากรในการประสานงานกับผู้สมัครสอบบาลีศึกษา ปัญหาเรื่องด้านที่พักเพื่อเข้าสอบในวันสอบ ตลอดจนความพร้อมของผู้สอบเองที่ไม่มีสถานที่เรียนบาลี เนื่องจากวัดส่วนมากไม่เอื้ออำนวยการสอนให้แก่คฤหัสถ์ ปัญหาเรื่องตัวคฤหัสถ์ผู้เรียนบาลีเองที่มีเวลาน้อยเพื่อการศึกษาเล่าเรียน อันเนื่องจากมีภาระกิจการทำงาน

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนบาลีศึกษา มีข้อค้นพบปัจจัยสรุปได้ ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านครูผู้สอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และแรงจูงใจ ๕) ด้านตัวของผู้เรียนเอง ๖) ด้านสถานที่เรียน และ ๗) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนบาลีสำหรับคฤหัสถ์ที่ควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสม

^{๓๔๓} มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, มติที่ ๓๓๙/๒๕๕๗. เรื่อง ขอความเห็นชอบให้การเรียนการสอนและการสอบบาลีศึกษา ขึ้นตรงต่อการศึกษาของคณะสงฆ์.

^{๓๔๔} ประกาศ สนามหลวงแผนกบาลี ที่ ๑/๒๕๕๗ เรื่องการศึกษาบาลีศึกษาของคฤหัสถ์.

^{๓๔๕} สัมภาษณ์ ดร. แม่ชีจำเนียร แสงสิน, นายกบาลีศึกษาสมาคม, ณ วัดชนะสงคราม วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๙.